

1813–2013
KUNGL. SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIEN

Stockholm den 11 februari 2014

Utrikesdepartementet
103 33 Stockholm
Ud-plattformen@gov.se

**REGERINGENS BISTÅNDSPOLITISKA PLATTFORM, Skr 2013/14 –
REMISSVAR FRÅN KUNGLIGA SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIEN.**

Inledning

Förslaget till den biståndspolitiska plattformen, såsom den presenteras i Skr 2013/14, är ett tydligt och överskådligt dokument, dessutom föredömligt kortfattat. Från denna plattform till praktisk utformning av det framtida svenska biståndet är samtidigt vägen lång. Det kommer att ställa stora krav på regeringen och dess olika organ att utveckla såväl mer konkreta visioner som ett handlingsprogram för det framtida arbetet med alla de krav på prioriteringar och nödvändiga personella resurser som detta kräver i form av expertis. Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien, KSLA, vars uppgift är att med stöd av vetenskap och praktisk erfarenhet till samhällets gagn främja de areella näringarnas bärkraftiga utveckling, d.v.s. jordbruk, skogsbruk och fiske samt därtill knuten verksamhet (se www.ksla.se), har beretts möjlighet att yttra sig om förslaget. Vi ser fram emot att få medverka i denna, för svenskt bistånd, oerhört viktiga utmaning.

Det nu liggande förslaget innehåller ett antal viktiga resonemang för de areella näringarnas roll i det svenska biståndet. Plattformen genomsyras av insikten om att den rollen som lantbruket bör spela känns både stor och viktig när vi läser skrivelsen. Med lantbruk menar vi, där inte annat specifikt åsyftas, t.ex. ”matproduktion”, bruk av alla biologiska naturresurser, både växter och djur, både terrestra och akvatiska.

Övergripande synpunkter

KSLA vill redan här lyfta fram följande frågor som vi bedömer särskilt angelägna att biståndsplattformen beaktar:

- Tryggad livsmedelsförsörjning är ett centralt område inom delmål 2 (5.2.5). Den redovisning som där ges motiverar en bredare rubrik i form av ”Landsbygdsutveckling, lantbruk och tryggad livsmedelsförsörjning”. Lantbruket är av avgörande betydelse för en bredbaserad utveckling och tillväxt i de flesta biståndsländer.
- En grundläggande värdering i biståndsplattformen är att samarbetsländerna ska äga sin egen utveckling (3.2.1). Detta ställer enorma krav på att bygga egen kapacitet, såväl hos kvinnor som män (4.1.3.). Ett sådant helt avgörande område är högre lantbruksutbildning och forskning (5.2.1.).
- De utmaningar också u-länderna står inför i form av ökat befolkningstryck och förändrade klimatförhållanden kommer att ställa stora krav på ökad produktivitet vad gäller ett hållbart nyttjande av tillgängliga naturresurser. Detta ställer i sin tur stora krav på att också biståndsländerna ges möjlighet att själva bygga sin utveckling på vetenskap och beprövad erfarenhet (5.2.6).

Adress
Box 6806
(Besök: Drottninggatan
95 B)
113 86 STOCKHOLM

Telefon
08-54 54 77 00
Telefax
08-54 54 77010

E-post
akademien@ksla.se
Hemsida
www.ksla.se

Fakturaadress
Kungl. Skogs- och
Lantbruksakademien
Box 821 05150
833 26 STRÖMSUND

Organisationsnr
262000-1145
Bankgiro
5954-1318

- Svenskt lantbruksbistånd har en lång och framgångsrik erfarenhet av att genom Sida och berörda myndigheter, liksom genom företag och olika organisationer, arbeta med frågor som berör de areella näringarna. Det kan inte nog understrykas hur viktigt det är att den svenska resursbasen ges ökad möjlighet att kunna stödja u-ländernas egen utveckling. Ett sådant samarbete med bl.a. universitet och forskningsinstitutioner är särskilt viktigt för att söka den nya kunskap som utvecklingen kommer att kräva (6.5).

Viktiga förutsättningar

De närmaste 40 åren beräknas världens befolkning öka från 7 miljarder till 9-10 miljarder. Samtidigt behöver jordbruksproduktionen globalt öka med ca 70 procent under samma tid, för att säkra matförsörjningen och det utan att göra avkall på miljön. Även produktionen av varor och nyttigheter baserade på träfiber behöver öka i motsvarande grad. Jordbruksarealen är begränsad, det finns idag mycket få möjligheter att öka den, samtidigt som vi ser hur klimatet förändras med torrare klimat i vissa delar av världen och ökade översvämningar i andra. Förutsättningarna för de areella näringarna berörs i grunden. Det är där en stor del av världens befolkning idag får sin utkomst från. Det är dessutom sektorer som allt effektivare måste försörja den allt snabbare växande stadsbefolkningen med mat och andra varor till rimliga priser och av god kvalitet.

Stora utmaningar finns på alla kontinenter, och för biståndets del särskilt i Afrika med en befolkning som beräknas växa från 1,2 miljarder idag till drygt 2 miljarder år 2050. Här finns samtidigt anledning till viss optimism när sju av världens tio snabbast växande ekonomier finns bland de afrikanska länderna söder om Sahara. En viktig utgångspunkt är att 70 procent av Afrikas befolkning fortfarande har sin utkomst från jordbruket, ett jordbruk med mycket låg produktivitet såväl beroende på markförhållanden som arbetsmetoder. Att Afrikas tillväxt måste gå via ett förbättrat och effektiviserat men också miljömässigt hållbart jord- och övrigt naturresursbruk är uppenbart. Att medverka i den utmaningen bör vara en viktig del av det framtida svenska biståndet.

Kapitelvisa kommentarer och förslag

3.1 En värld i förändring

Under detta inledande kapitel tar skrivelsen upp att merparten av världens befolkning ännu bor på landsbygden, men att förändringen går snabbt mot en allt större stadsbefolkning. Vi kan konstatera att detta kommer att ställa ökade krav på matproduktionen för att försörja denna växande stadsbefolkning. För detta kommer att behöva utvecklas en modern, men till berörda u-länder anpassad, lantbruksvetenskap. Det är dessutom något som berörda länder själva behöver kunna utveckla alltifrån dagens ofta traditionella jordbruk. Frågan om matförsörjningen blir således central. Här pekar också skrivelsen på de stora hälsoutmaningar som kommer att finnas. KSLA konstaterar att den viktiga del av dessa, som utgörs av smittsamma djursjukdomar inte nämns i redovisningen. Risker för sådana i form av eventuella pandemier är avsevärda om inget görs i tid och förutsätter bl.a. en god djurhälsovård. Behovet av produkter med ursprung i trä och fibrer – energi, byggnadsvirke, papper, möbler, hygienartiklar, m.m. – kommer också att öka kraftigt, inte bara p.g.a. ökad urbanisering, men också ökad levnadsstandard. Detta måste ske på ett uthålligt sätt utan att dagens skogsarealer fortsätter att minska. Inom fiskets område behöver en bra och hållbar fiskodling utvecklas.

Kompletteringsförslag

Sid 9, stycket 2, bör nämna ”att också den växande stadsbefolkningen måste kunna livnäras av lantbruket”, stycket 3 ”smittsamma djursjukdomar utgör ett allvarligt hot med ökad risk för pandemier” samt stycket 5 ”att en modern, men till berörda u-länder anpassad, lantbruksvetenskap kommer att behöva utvecklas”.

3.2 Grundläggande värderingar i biståndet

I avsnittet diskuteras vikten av människans egenmakt och att samarbetsländerna ska äga sin egen utveckling. Detta ställer med nödvändighet stora krav på egen expertis inom länderna för att själva kunna analysera och ta sig an viktiga frågor. Ett sådant viktigt frågekomplex utgörs av de areella näringarna.

3.3 Biståndspolitiska utgångspunkter

Skrivelsen poängter här vikten av den av riksdagen beslutade samstämmighetspolitiken, såsom den utformats i Sveriges politik för global utveckling, PGU. KSLA vill understryka att det är synnerligen angeläget att detta arbete stärks och att därmed den biståndspolitiska plattformen inriktas på biståndets bidrag till målet för PGU.

4.1.2 Motiv för val av delmål

Här resoneras skrivelsen kring den stora vikten av jämställdhet. Det är angeläget att framhålla att detta handlar om alla samhällets nivåer, d.v.s. också inom den högre utbildning och forskning som är en viktig del i utvecklingsarbetet, inte minst inom de areella näringarna. Här talas också om behovet av en hållbar tillväxt såsom en viktig förutsättning för att förbättra dagens levnadsvillkor. Jordbruk, skogsbruk, fiske och angränsande näringar är där avgörande sektorer.

4.1.3 Det svenska biståndets målgrupper

I det här avsnittet lyfter skrivelsen fram vikten av att kvinnor och flickor tydliggörs som centrala målgrupper. Det är, enligt KSLA, samtidigt synnerligen viktigt att då peka på samspelet med männens värld och det nödvändiga genderperspektiv som måste genomsyra utvecklingen.

5. De sex delmålen

I detta centrala kapitel förs en viktig diskussion om att Sverige ska bidra till att kvinnor och män har möjlighet och frihet att påverka sina levnadsvillkor genom att utöva inflytande i politiska processer och beslut.

Kompletteringsförslag

I avsnittet 5.1.1 bör läggas till ”att samspelet mellan regeringar, näringsliv och civilsamhället kan inte nog understrykas och berör inte minst landsbygdens utveckling”.

5.1.3 Ett livskraftigt pluralistiskt civilsamhälle

Här nämns att Sverige ska bejaka civilsamhällets potential. Detta är, som framgått ovan, synnerligen angeläget. Det finns dock ett viktigt budskap till berörda aktörer att, i de fall det finns en vetenskaplig bas för arbetet med olika frågor, utgå från ett sådant synsätt och särskilt om svenska statliga biståndsmedel används. Särskilt viktigt är att stärka kunskapsbaserade rörelser inom civilsamhället.

Kompletteringsförslag

På sid 20, näst sista stycket bör läggas till ”att, i den mån det är tillämpligt, det är angeläget att en vetenskaplig bas utgör grunden för det arbete som ska genomföras med stöd av statliga biståndsmedel”.

5.1.4 Ökad jämställdhet och stärkt egenmakt för kvinnor och flickor

Här framförs det viktiga budskapet att svenskt bistånd ska bidra till ett jämställt samhälle. Detta kräver arbete på olika nivåer för att förändra institutioner och samhällsstrukturer. Inom de areella näringarna gäller detta bl.a. den högre lantbruksutbildningen och forskningen. KSLA vill framhålla att betydande erfarenhet av sådant arbete finns i Sverige inom framför allt Sveriges lantbruksuniversitet, SLU.

5.2. delmål 2 Förbättrade möjligheter för fattiga människor att delta i ekonomisk tillväxt och erhålla god utbildning

Avsnittet inleds med två särskilt viktiga påpekanden, d.v.s. att ”bristande tillgång till naturresurser och näringsrik mat håller människor kvar i fattigdom” samt att ”ekonomisk tillväxt löser inte alla problem, men vi vet att utan tillväxt blir det ingen utveckling över huvudtaget”.

5.2.1 Förbättrad tillgång till utbildning av god kvalitet

Här konstateras att ”högre utbildning och yrkesutbildning har stor betydelse för en växande formell arbetsmarknad och för ökad produktivitet”. Det kan inte nog understrykas hur viktig den högre lantbruksutbildningen är inte minst för dagens och framtidens Afrika också med ett fattigdomsperspektiv i sikte. Sverige har betydande erfarenheter inom det området i pågående samarbete med olika afrikanska universitet och forsknings- och utbildningsnätverk, inte minst inom lantbrukssektorn, något som med fördel kan utvecklas ytterligare.

5.2.2 Fler och bättre jobb

I avsnittet diskuteras det för framtiden synnerligen viktiga behovet av entreprenörskap, innovation och ett gynnsamt näringsliv. Här finns särskild anledning att peka på att bönder och andra företrädare för de areella näringarna i olika u-länder, precis som i Sverige, måste betraktas som entreprenörer, i

varje fall som potentiella sådana, och att det här finns stora möjligheter att bistå i utvecklingen av nödvändig förädlingsindustri såväl inom jordbruk, skog och fiske.

Kompletteringsförslag

Avsnittet bör tydliggöra att bönder och andra företrädare för de areella näringarna måste betraktas som entreprenörer eller potentiella sådana och delvis utgör nyckeln till ett jobbskapande på landsbygden och närliggande tätorter.

5.2.3 Mer inkluderande och effektiva marknader

För en utveckling enligt ovan behövs en mängd viktiga institutioner och annan infrastruktur, områden som i flera fall Sverige har förutsättningar att stödja uppbyggnaden av. Många av dessa finns inom de areella näringarna, där berörda svenska myndigheter, företag, skogs- och jordbrukskooperationen, m.fl., många gånger har goda förutsättningar att bidra och i många fall redan gör det.

5.2.4 Friare handel

En friare handel är centralt för den utveckling som vi ser som viktig. Det innebär dock att det här kan finnas problem för fattiga länder som vill börja utveckla sitt jordbruk. Finansminister Anders Borg utvecklade nyligen i ett seminarium på Utrikespolitiska institutet, med rubriken Nytt ljus på Afrika, begreppet asymmetrisk liberalism, d.v.s. att de fattigaste länderna kanske inte omedelbart kan förväntas helt öppna sina marknader för jordbruksprodukter för oss i den utvecklade världen. Detta är ett kontroversiellt uttalande med tanke på dagens handelspolitik. Erfarenheten visar dock att flertalet länder genomgått en sådan fas med begränsat tryck utifrån. Detta är således ett övervägande som också borde göras från svensk och europeisk sida i samarbetet med just dessa de fattigaste afrikanska u-länderna. Samtidigt måste man också ta på allvar den misstro som råder i många u-länder gentemot de handelshinder för import av u-landsprodukter som finns i många i-länder motiverade med förmenta eller verkliga sociala, miljömässiga och/eller etiska problem i produktionen. Att bidra med utbildning och information om certifiering, fair trade-villkor, m.m. kan vara ett sätt att överbrygga dessa problem.

Kompletteringsförslag

I det fortsatta arbetet med den biståndspolitiska plattformen bör behov av s.k. asymmetrisk liberalism beaktas i synen på handeln med de fattigaste u-länderna.

5.2.5 Tryggad livsmedelsförsörjning

Detta avsnitt är oerhört centralt och kan inte nog lyftas fram. Det som nu tas upp i avsnittet antyder en bredare ansats än den nuvarande rubriken anger, nämligen vikten av landsbygdsutveckling, lantbruk och tryggad livsmedelsförsörjning. Hur hög, uthållig och miljömässigt acceptabel produktion som kan nås genom förbättring av markens produktionsförmåga, ändamålsenlig förädling av växter och djur, integrering och effektivisering av kedjan från ”jord till bord”, m.m., är ett område där svensk erfarenhet har mycket att bidra med. Här finns också en tydlig insikt om kvinnors viktiga roll inom de areella näringarna, här finns lång erfarenhet av arbete med olika djursjukdomar, flera av dem som potentiellt kan leda till pandemier, som nämnts inledningsvis, vikten av att den mat som produceras måste nå de som hungrar samt att det krävs ansvarsfulla och hållbara investeringar inom området. En synnerligen viktig fråga som inte nämns är de omfattande produktionsförluster som sker alltifrån primärproduktionen, i form av bl.a. lagringsförluster, till den slutliga konsumtionen. Detta kan vara väl så viktigt att uppmärksamma som själva produktionen. Centralt för utvecklingen av det här området är starka bondeorganisationer, som ges möjlighet att föra en dialog med regeringar och andra aktörer (se kompletteringsförslag under 5.1.1)

Kompletteringsförslag

Rubriken för avsnittet 5.2.5 bör utvidgas till ”Landsbygdsutveckling, lantbruk och tryggad livsmedelsförsörjning därutöver bör på sid 26, stycket 1, särskilt nämnas ”att produktionsförlusterna och särskilt lagringsförlusterna bör uppmärksammas som ett viktigt område för åtgärder”. Vikten av bondeorganisationernas roll bör särskilt lyftas fram.

5.2.6 *Forskning av hög kvalitet och relevans för fattigdomsbekämpning*

I detta, för KSLA särskilt angelägna avsnitt, tar skrivelsen upp vikten av att u-länder, inte minst i Afrika, kan rusta sig för att på bästa sätt ta egna beslut inom olika samhällsområden. Det gäller inte minst inom de areella näringarna, såsom nämnts tidigare. Behovet av att utveckla och reformera dagens högre lantbruksutbildning, särskilt i Afrika, kan inte nog understrykas. Sverige, genom SLU, spelar redan en viktig roll i sådant arbete i den afrikanska unionens, AU, regi, något som skulle kunna stärkas ytterligare om långsiktiga åtaganden kan göras genom svenskt bistånd. Genom stöd till nätverk som African Network for Agriculture, Agroforestry and Natural Resources Education, ANAFE, och African Forestry Forum, AFF, har Sida starkt bidragit till förstärkt forskning och utbildning inom de areella näringarna i Afrika. Ett särskilt viktigt sådant nätverk som nu byggs upp inom ramen för AU är den s.k. Tertiary Education for Agriculture Mechanism, TEAM-Africa, för att stärka den högre lantbruksutbildningen och forskningen i Afrika. Det är en verksamhet som nu stöds av flera nordiska länders lantbruksuniversitet och -fakulteter.

Kompletteringsförslag

Avsnittet bör innehålla ett förtydligande om vikten av att stödja forskningsnätverk, såsom de ovan angivna, liksom högre lantbruksutbildning som är en viktig förutsättning för nödvändig inhemsk kompetensuppbyggnad.

5.3. *delmål 3 Förbättrad miljö, begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan, klimatförändringar och naturkatastrofer*

Ett huvudtema inom detta centrala avsnitt är ett hållbart nyttjande av naturresurser. De areella näringarna utgör ett sådant område, där det krävs ökad produktivitet, som förutsätter ett bättre nyttjande, men *inte* utnyttjande. Det ställer i sin tur krav på att kunna utforma hållbara konsumtions- och produktionsmönster. Detta är områden som svenskt bistånd med fördel kan bidra till främst genom medverkan i kompetensutveckling.

5.3.1 *Starkt motståndskraft mot klimatförändringar, miljöpåverkan och naturkatastrofer samt minskad påverkan på miljö och klimat*

Motståndskraft mot oönskade effekter av klimatförändringar blir med nödvändighet ett viktigt område för insatser till både en framtida anpassning till de förändringar i klimat och miljö som vi redan kan se. Många av dem berör områdena jordbruk, skogsbruk och fiske, inte bara hur dessa kan och måste anpassas till ett förändrat klimat utan också hur bra nyttjandet respektive icke uthållig exploatering av naturresurser kan bidra till antingen större och/eller minskade CO₂-utsläpp.

5.3.2 *Förstärkt institutionell kapacitet inom miljöförvaltande och miljörelaterade institutioner*

KSLA vill också här understryka vikten av att stärka sådan kapacitet, vilket ställer ökade krav på inhemsk högre utbildning.

5.3.3 *Hållbara städer*

Avsnittet ger anledning till att peka på det viktiga sambandet mellan utvecklingen i stad och land, inte minst med tanke på den framtida matförsörjningen och det kretsloppstänkande avseende näringstillförsel som blir lika viktigt i u-länder som i den utvecklade delen av världen.

5.3.5 *Hållbart nyttjande av ekosystemtjänster*

Avsnittet blir särskilt centralt för framtiden och ett område där svenskt bistånd har stora möjligheter att bidra genom flera av svenska myndigheter.

5.6 *delmål 6 Räddade liv, lindrad nöd och upprätthållen mänsklig värdighet*

Här diskuteras också det viktiga området tryggad livsmedelsförsörjning. Såsom framgår av avsnittet 5.6.2 anser regeringen att det humanitära livsmedelsbiståndet ska vara kortsiktigt. Vi vill på alla sätt understödja den tanken, då det långsiktiga perspektivet med nödvändighet måste vara att försöka bygga upp lokal kapacitet inom området.

6.1 *Starkt fokus på resultat*

Vi vill särskilt framhålla att biståndet som regel, och inte minst inom de areella näringarna, kräver långsiktighet och uthållighet. Många av de mest framgångsrika svenska insatserna inom området har just haft den ambitionen. Det kan gälla det 20 år långa stödet till SADCs genbank, markvårdsinsatser i Kenya och angränsande länder, omfattande skogsinsatser i Vietnam, Tanzania och Etiopien, husdjursutbildning i Etiopien eller de framgångsrika internationella veterinärkurserna i husdjursreproduktion och patologi som hölls under många år såväl i Sverige som i olika u-länder. I samtliga fall fanns långsiktiga åtaganden med den svenska resursbasen för att medverka i biståndsinsatserna.

Kompletteringsförslag

Sid 40, stycket 1 bör kompletteras med att ”Många insatser, bl.a. inom de areella näringarna, måste med nödvändighet vara långsiktiga för att kunna uppnå bestående resultat”.

6.5 Svenskt bistånd ska söka ny kunskap och samverka med andra aktörer

Här beskrivs att det är viktigt att få fram ny kunskap för såväl de frågor som behöver lösas idag liksom de som väntar framöver. Det känns inte som att detta avsnitt får den tyngd det förtjänar. Här ligger många av de förhoppningar vi har att åtgärda såväl kända som okända utmaningar. Universitet, såsom SLU och dess motsvarigheter i olika u-länder, har här en viktig roll.

Kompletteringsförslag

Skrivningarna i avsnittet behöver stärkas för att visa på den dynamik som ligger i det viktiga behovet att söka ny kunskap och bygga samarbete med olika aktörer, såsom inte minst universitet och olika forskningsinstitutioner.

7.1.3 Det svenska biståndets olika samarbetspartner

Här diskuteras det civila samhällets roll inom det statligt finansierade biståndet. Sådant samarbete är viktigt, såsom nämnts tidigare. Samtidigt är det angeläget att det vilar på samma värdegrund som det huvudsakliga svenska biståndet, d.v.s. att utgångspunkten måste vara vetenskap och beprövad erfarenhet så långt detta är möjligt.

Kompletteringsförslag

Se kompletteringsförslag på sid 20, näst sista stycket om behovet av en gemensam värdegrund för allt statligt svenskt bistånd.

7.2.1 Det multilaterala biståndet som en effektiv biståndskanal

Här vill KSLA särskilt nämna den s.k. konsultativa gruppen för internationell lantbruksforskning, CGIAR, som bedriver ett synnerligen värdefullt arbete med sikte på olika områden inom de areella näringarna och som idag får omfattande svenskt stöd. Förutom de utomordentligt viktiga resultaten som kommit fram genom CGIAR-forskning, har det bidragit till signifikant uppbyggnad av relevant kapacitet i många u-länder och dessutom gett ett stort antal forskare och forskningsinstitutioner många värdefulla erfarenheter och kontakter. Detta stöd bör fortsätta och ses som ett viktigt långsiktigt svenskt åtagande. På liknande sätt är FN:s jordbruks- och livsmedelsorgan, FAO, en för området synnerligen viktig organisation. Där finns också fortsättningsvis anledning att stödja organisationens försöks- och metodutvecklingsarbete i syfte att ge den sådan fälterfarenhet som med nödvändighet krävs för att vara ett effektivt normativt organ inom FN-systemet och för medlemsländerna. Här spelar också IFAD en central roll, som ofta i nära samarbete med FAO bidrar med investeringsresurser i syfte att göra det småskaliga jordbruket mer produktivt.

Sammanfattningsvis anser KSLA att:

- Den biståndspolitiska plattformen, Skr 2013/14, pekar på de areella näringarnas mycket centrala roll i social och ekonomisk utveckling,
- Det finns lång och relevant svensk kunskap och erfarenhet att tillgå inom jordbruk, skogsbruk, fiske och till sociala och miljöfrågor relaterade till dessa,
- Det är utomordentligt angeläget att dessa erfarenheter fortsatt tas tillvara och förstärks i svenskt utvecklingssamarbete, både bilateralt och multilateralt, samt att
- KSLA är berett att hjälpa till med att utforma handlingsplaner och förslag om hur detta skall åstadkommas.

Kerstin Niblaeus
Akademiens preses

2014-02-13

Carl-Anders Helander
Akademisekreterare

2014-02-13